

Češť ako morálna a právna kategória – rímskoprávne východiská a slovenské reálie

Mgr. JÁN IVANČÍK, PhD.¹

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

DOI: <https://doi.org/10.24132/ZCU.NADEJE.2022.166-174>

Kľúčové slová:

češť, rímske právo, infamia, ignominia, slovenské právo, strata cti

Úvod

Cieľom tohto krátkeho príspevku je poukaz na možné výhody pri zapracovaní morálneho aspektu cti do modernej právnej úpravy. V nej stále nachádzame pomerne početné odkazy na češť, ktorá zároveň požíva širokú mieru právnej ochrany. Čestné prehlásenia, sľuby a iné deklarácie sú však iba akýmiisi nosičmi na preukázanie zákonom požadovaných skutočností. Preukázanie ich nepravdivosti môže viesť k sankcionovaniu za nesplnenie zákonnej, či zmluvnej povinnosti, po aplikácii sankcie však úmyselne nečestné konanie nemá ďalšiu indikačnú hodnotu.

V tomto smere sa ako hodnotný zdroj inšpirácie javí právny poriadok antického Ríma, ktorý češť integrálne zapracoval do právneho života, a to už pomerne skoro vo svojom vývoji. Umožňovalo mu to reagovať na vývojové trendy v spoločnosti, pri súčasnej ochrane tradičných spoločenských hodnôt.

Tento krátky príspevok predstavuje prezentáciu čiastkových výstupov z dlhodobejšieho výskumu autora. Pri analýze právneho stavu v antickom Ríme budeme vychádzať najmä z už skôr realizovaných výskumov, ktoré budeme následne

¹ Článok je výstupom z projektu VEGA č. 1/0548/22 s názvom „Kríza dôvery a jej rímsko-kánonické riešenia“.

komparovať s modernou reguláciou na Slovensku. Na vybraných právnych reguláciách budeme následne ilustrovať svoje myšlienky *de lege ferenda*.

Češť ako morálna a právna kategória v starovekom Ríme

Morálka a právo boli v antickom svete úzko prepojené. Výnimkou neboli ani právny systém antického Ríma. V tomto smere bola jedným z najvýznamnejších inštitútov osobná češť jednotlivca, jej ochrana, resp. prípadná strata.

Aj vďaka morálnym presahom do práva dokázal rímsky právny poriadok naprieč storočiami svojho vývoja nadväzovať na starobylé východiská a prepájať ich s aktuálnymi potrebami doby. Hodnoty ako *fides* (vernosť záväzkom), *dignitas* (dôstojnosť), *pietas* (úcta k bohom), *virtus* (statočnosť), *moderatio* (znalosť správnej miery)² v tomto smere zohrávali kruciálnu úlohu.

Nečestné alebo neslušné konania však neboli postihované iba fakticky, teda opovrhnutím spoluobčanmi, či znížením priazne u iných osôb. Mohli viesť aj k závažným dopadom na osobnú spôsobilosť jednotlivcov. *Infamia*, teda strata osobnej cti, bola v rímskom práve pomerne široko rozpracovaná a stretávame sa s ňou od skorších vývinových štádií republiky až do justiniánskej kodifikácie. Súvisiacim inštitútom je aj *turpitude* – zlá povesť,³ ktorý možno považovať za inú kategóriu zníženia cti rímskeho občana a zároveň faktický stav s právnymi dôsledkami.⁴

Wolf identifikuje uplatnenie infámie v rímskych reáliách už v 3 storočí pred Kr. v dielach Plauta, neskôr tiež Terentia. Etymologicky ide o označenie osôb “hanebných”, vychádzajúc zo slov *in a fama*, teda bez reputácie, či prestíže.⁵ Úzko spätým pojmom je aj *ignominia*, ktorá nie je právnou, ale skôr hovorovou

² Pre viac pozri STLOUKALOVÁ, K. Právni aspekty v neprávni literatúre: liviův popis spiknutí proti rodiči se republice. In: VLADÁR, V. (ed.). *Právne aspekty zriadenia Rímskej ríše a Katolíckej cirkvi: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Právny štát – medzi vedou a umením“, ako súčasť medzinárodného vedeckého kongresu Trnavské právnické dni, 20.–21. septembra 2018*. Trnava: Právnická fakulta TU v Trnave, 2018. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 18.

³ Pre viac pozri aj SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 55–57.

⁴ VESELÁ, R. – SCHELLE, K. Občanská češť ve starověkém Římě (infamia – turpitude). *Acta Iuridica Olomucensia*. 2013, Vol. 8, s. 24. (Supplementum na téma: Ochrana cti – aspekty teoretické, praktické a historické).

⁵ WOLF, J. G. Das Stigma ignominia. *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Romanistische Abteilung*. 2009, roč. 126, č. 1, s. 58.

formuláciou, označujúcou osoby s hanebnou reputáciou, či zlým charakterom. Pojem *ignominia* vo svojich dielach často používal Cicero a po ňom v podstate všetci významní autori ako Livius, Caesar, či Tacitus, avšak prvé náznamy obdobnej formulácie nachádzame už u Lucilia.⁶

Hoci má difamácia osôb zjavné presahy tak do súkromného, ako aj verejného práva, od svojho zavedenia Rimanmi je vnímaná najmä ako prvok *ius publicum*. Počas obdobia republiky, neexistovala jednotná regulácia straty cti,⁷ v Digestach už ale nachádzame samostatnú časť (tretia kniha, druhý titul) s názvom *De his qui notantur infamia* (Osoby postihnuté infámou).⁸ Právnym dôsledkom difamácie bola najmä nemožnosť zastávať čestné funkcie v štátnej správe, strata aktívneho volebného práva, nemožnosť zastávať súdne funkcie, či podať *popularis actio* a negatívny vplyv sa odrazil aj na postavení v armáde. V súkromnoprávnej sfére nemohli *infames* najmä zastávať úlohu *cognitor*, či *procurator*,⁹ avšak už zákon XII tabúl mal obsahovať ustanovenia o negatívnom vplyve na česť jednotlivca, ktorý odmietol vydať svedectvo o mancipácii, ktorej sa zúčastnil ako svedok, či odvažovač (*libripens*).¹⁰ V týchto prípadoch sa vychádzalo zo slávneho a čestného charakteru uvedeného úkonu, po ktorom došlo k porušeniu povinnosti zúčastného.

Osoba so zlou povestou mohla taktiež byť v súdnom konaní označená za nedôveryhodnú a rozhodnutím cisára Konštantína tiež bolo možné odporovať závetu, v ktorom bola za dediča ustanovená osoba so zlou povestou.¹¹

Strata, resp. obmedzenie cti jednotlivca mohlo nastať *ex lege*, fakticky alebo na základe spôsobu života, ktorý bol v Ríme vnímaný ako nečestný. Prehľadný

⁶ WOLF, J. G. Das Stigma ignominia. *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Romanistische Abteilung*. 2009, roč. 126, č. 1, s. 56–57. K problematike pozri tiež bližšie KASER, M. Infamia und ignominia in den römischen Rechtsquellen. *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Romanistische Abteilung*. 1956, roč. 73, s. 220–278.

⁷ GREENIDGE, A. H. J. *Infamia, its Place in Roman Public and Private Law*. Oxford: Clarendon Press, 1894, s. 154.

⁸ K vývoju pozri tiež BUR, C. La citoyenneté dégradée. Une histoire de l'infamie à Rome (312 av. J.-C. – 96 apr. J.-C.). Roma: École française de Rome, 2018. alebo piatu kapitolu publikácie GARDNER, J.F. *Being a Roman Citizen*. London: Routledge, 1993.

⁹ Ibidem, s. 156–161. Porovnaj tiež s Papin. 3,1,9: *Ex ea causa prohibitus pro alio postulare, quae infamiam non irrogat ideoque ius pro omnibus postulandi non aufert, in ea tantum provincia pro aliis non recte postulat, in qua praeses fuit qui sententiam dixit, in alia vero non prohibetur, licet eiusdem nominis sit.*

¹⁰ VESELÁ, R. – SCHELLE, K. Občanská česť ve starověkém Římě (infamia – turpitudō). *Acta Iuridica Olomucensia*. 2013, Vol. 8, s. 25.

¹¹ Ibidem.

sumár nachádzame už v zmienenom druhom titule tretej knihy Digest. Difamácia preto postihovala osoby prepustené z armády za hanebné konanie (*ignominia*), hercov, prevádzkovateľov nevestincov, prostitútky, gladiátorov, osoby žijúce v dvojmanželstve, tiež tých, voči ktorým bola nariadená exekúcia, vdovy, ktoré sa vydali pred uplynutím smútočnej doby alebo osoby, ktoré nespĺnili dohodnutý zmier, či bezdôvodne udali iných.¹² Difamačný charakter mali aj odsúdenia za krádež (*furtum*), lúpež (*vi bonorum raptorum*), ublíženie na zdraví (*iniuria*), zlý úmysel a podvod (*de dolo malo et fraude*).¹³

Ako vyplýva z nášho schematickeho náčrtu, právne dôsledky *infamie* mali jednak sankčný charakter, ale tiež vytvárali garanciu vymožitelnosti čestných funkcií a úkonov, ktorých bolo v rímskom práve napriek dlhodobému vývoju systematicky mnoho. Týmto spôsobom jednak právny poriadok reflektoval zabezpečenie požadovaných mravov, vytváral osobitnú kategóriu sankcií, v istej miere prepájal dôsledky faktického stavu so stavom právnym a zároveň pôsobil preventívne pred nedodržiavaním funkcií založených na dôvere a bezodplatnosti.

Nie je bez zaujímavosti, že češť nestrácala na svojom právnom význame ani v období po zániku Rímskej ríše. Bez pochyb ide aj o dôsledok faktu, že jej aplikáciu v rôznej miere poznali aj právne poriadky národov, ktoré v nasledujúcich obdobiach zohrali v európskom priestore rozhodujúcu úlohu.¹⁴ Rímskoprávna regulácia infámie bola zároveň recipovaná kanonickým právo, ktoré sa na ňu aj dlhodobo odvolávalo, ustanovenia o *turpitudine* recipovalo tiež právo pandektné.¹⁵

Češť v súčasnom slovenskom práve

Napriek absencii exaktnej definície cti v slovenskom práve zohráva táto morálno-právna kategória v početných právnych odvetviach nezanedbateľnú úlohu. Vymožitelnosť jej ochrany zabezpečuje § 11 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov, ktorý stanovuje: „Fyzická osoba má právo

¹² V tomto ohľade pozri tiež GREGOR, M. *Rímsky štát a právo za vlády cisára Augusta*. Praha: Leges, 2018, s. 159.

¹³ Pre viac ohľadom dôvodov difamácie v justiniánskom práve pozri LENHARTOVÁ, K. *Infames v Corpus iuris civilis – Digesta*. In: OSINA, P. *Právo a hodnoty. Sborník příspěvků z jednání sekce teorie práva a právních dějin*. Brno: Tribun EU, 2016, s. 29–43.

¹⁴ Pre viac pozri napr. BEDNAŘÍKOVÁ, J. Češť v Evropě „Barbarů“. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2013, roč. 8, s. 39–49.

¹⁵ VESELÁ, R. – SCHELLE, K. Občianska češť ve starověkém Římě (infamia – turpitudine). *Acta Iuridica Olomucensia*. 2013, Vol. 8, s. 25.

na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.”

Napriek vágnej a pomerne abstraktnej formulácii zabezpečuje ustanovenie § 11, v nadväznosti na § 13 slovenského Občianskeho zákonníka širokú mieru ochrany cti jednotlivcov, čo sa premieta aj do bohatej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít.¹⁶

Pre účely tohto príspevku je skôr zaujímavý opačný pohľad na problematiku. Česť sa totiž vyskytuje aj v celom rade prípadov, kedy osoba prehlasuje, že určité tvrdenie alebo skutkový stav sú pravdivé, rovnako tak ide o prípady, kedy sa osoba s odkazom na svoju česť zaväzuje vykonávať určitú funkciu, povolanie alebo činnosť zodpovedne a s odbornou starostlivosťou.

Pri prvej kategórii situácii môžeme poukázať napríklad na ustanovenie § 768t ods. 2 písm. d) zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov, kedy osoba pri snahe o obnovenie zápisu v obchodnom registri predkladá *“čestné vyhlásenie osoby, ktorá bola ku dňu výmazu spoločnosti z obchodného registra osobou oprávnenou konať za spoločnosť, že spoločnosť mala ku dňu výmazu z obchodného registra obchodný majetok”* a zároveň čestné vyhlásenie, *“že na zrušenie spoločnosti neboli ku dňu jej výmazu z obchodného registra iné dôvody ako dôvody podľa § 768s ods. 2 písm. c).”* Pre účely ďalšej ilustrácie našich myšlienok je tiež vhodné poukázať na § 8a ods. 5 písm. a) zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý stanovuje povinnosť žiadateľa o dotáciu z verejných zdrojov predložiť čestné vyhlásenie, že žiadateľ má vysporiadané finančné vzťahy so štátnym rozpočtom a vyhlásením, že voči nemu nie je vedený výkon rozhodnutia. Stále aktuálnou problematikou je poskytovanie čestných vyhlásení v súvislosti so zdravotným stavom osôb na rôzne účely počas pandemickej situácie.¹⁷

¹⁶ Široko diskutovaná je uvedená problematika najmä v oblasti medializácie informácií o jednotlivcoch. Z celého radu rozhodnutí pozri napr. nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 283/2020 z 12. novembra 2020 uverejnený v Zbierke názvov a uznesení Ústavného súdu SR pod č. 37/2020, nález sp. zn. III. ÚS 104/2017 z 19. apríla 2017 alebo nález sp. zn. II. ÚS 184/2015 z 11. novembra 2015. Pre viac pozri aj VLČEK, K. Jaká je cena cti?. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2013, roč. 8, s. 153–163.

¹⁷ Viď napr. povinnosť škôl a školských zariadení zabezpečiť bezpečnosť a ochranu zdravia detí a žiakov pri poskytovaní služieb podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, na základe ktorej uvedené vzdelávacie inštitúcie vyžadovali od žiakov a ich zákonných zástupcov predkladanie čestných vyhlásení o zdravotnom stave.

Vzorovým prípadom druhej menovanej situácie sú ustanovenia zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov. V zmysle § 3 ods. 6 uvedeného zákona skladá záujemca o zápis do zoznamu advokátov sľub do rúk predsedu komory v tomto znení: „*Sľubujem na svoje svedomie a česť, že budem dodržiavať Ústavu Slovenskej republiky, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy, predpisy Slovenskej advokátskej komory, etiku advokátskeho povolania a chrániť základné práva a slobody, svedomito plniť povinnosti advokáta a zachovávať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozviem v súvislosti s výkonom svojho povolania.*“ Za účelom naplnenia citovaného sľubu je v zmysle § 18 ods. 2 advokát povinný *“pri výkone advokácie postupovať s odbornou starostlivosťou, ktorou sa rozumie, že koná čestne, svedomito, primeraným spôsobom a dôsledne využíva všetky právne prostriedky a uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné.”*

Zákon o advokácii zároveň operuje aj s pojmom “čestná funkcia”, a to v súvislosti s výkonom funkcie v orgánoch komory, t.j. za ich výkon sa advokátom nevypláca iná náhrada okrem náhrady straty času a hotových výdavkov (viď. § 67 ods. 4 vyššie citovaného zákona).

Pri všetkých vyššie uvedených prípadoch je s ohľadom na zameranie tohto príspevku zaujímavý následok porušenia povinnosti späté so čťou jednotlivca. Pri početnej skupine prípadov prichádza do úvahy trestnoprávna, resp. priestupková rovina. Pri uvedení nepravdivého vyhlásenia za účelom získania dotácie prichádza do úvahy aplikácia ustanovení o subvenčnom podvode, pri nepravdivom prehlásení o zdravotnom stave zas do popredia vstupuje trestnoprávna zodpovednosť za prípadné šírenie choroby. Za každých okolností je možné uvažovať o náhrade škody, ktorá nepravdivým čestným vyhlásením vznikla a v prípade kontraktuálnych následkov môže mať nepravdivé čestné vyhlásenie dopad na ukončenie zmluvného vzťahu. Do úvahy tiež prichádza sankcia v podobe povinnosti vrátiť plnenie (dotáciu).

Obdobné sú dôsledky porušenia čestného sľubu. Pokiaľ s konkrétnym porušením zákon spája následky, budú tieto následky naviazané na nesplnenie zákonných povinností, nie nedodržanie sľubu. Samotný čestný sľub tak má iba deklaratórny, resp. slávnostný charakter.¹⁸ Pozoruhodnou sankciou je odmiet-

¹⁸ Porovnaj s IVANČÍK, J. Etické princípy právneho zastúpenia v starovekom Ríme a v súčasnosti. In: SEDLÁČEK, M. a kol. *Zastoupení: specifika a kontext*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 254 a nasl.

nutie zápisu do zoznamu advokátov, resp. advokátskych koncipientov osoby, ktorá nie je "spoľahlivá".¹⁹ Nespoľahlivou osobou je na účely predmetného zákona ten, "u koho je preukázateľne spochybnené, že bude čestne a svedomito plniť povinnosti advokáta."²⁰ Bližšia špecifikácia stanovených kritérií v zákone uvedená nie je.

Moderné právo teda trestá porušenie zákonných noriem, pričom čestné vyhlásenia, sľuby a iné deklarácie majú zo strany jednotlivcov iba potvrdzovať splnenie zákonných povinností. Rôzne formy deklarácií, odvolávajúcich sa na česť osoby, sú tak iba akýmsi nosičom, pričom morálna stránka sankcie je v modernom práve opomínaná.

Inšpiračné presahy

Na základe zrealizovanej komparácie sa vynárajú otázky, či je vhodné, aby osoba, ktorá sa raz alebo opakovane previnila porušením čestného prehlásenia, sľubu alebo inej deklarácie, mohla naďalej odvolávať na svoju česť. Rovnako je otázne, či môže "vierolomná" osoba zastávať čestné funkcie, teda také, ktoré si vyžadujú vysokú mieru dôvery zo strany verejnosti.

Napriek neexistencii exaktnej definície je s ohľadom na česť človeka potrebné skonštatovať, že obsah tohto pojmu má dva aspekty – subjektívny a objektívny. Zatiaľ čo subjektívna stránka zohľadňuje vnútorné pochody jednotlivca, objektívna stránka zohľadňuje to, ako človeka vníma jeho okolie. V tomto smere je cťou najmä morálna integrita osoby a ďalšie relevantné aspekty osobnosti človeka.²¹ Pri úmyselnom konaní, ktoré spoločnosť vníma ako opovrhnutia hodné, dochádza k zníženiu čestnosti človeka v objektívnom slova zmysle, teda k faktickej nedôvere spoločnosti v daného jednotlivca. V tomto smere sú antické východiská logické v tom, že osobe, ktorá nepožíva úctu spoluobčanov nemá byť zverená honorárna funkcia. Rovnako tak nemá hodnotu odvolanie sa

¹⁹ Vid' § 3 ods. 1 písm. f), resp. § 62 ods. 1 písm. c) zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

²⁰ Vid' § 3 ods. 4 citovaného zákona.

²¹ VOJÁČEK, L. Čest jako statek hodný ochrany. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2013, roč. 8, s. 94. Vojáček v tomto ohľade vtipne cituje Beccaria, že česť je jeden z pojmov, o ktorých bolo napísaných mnoho skvelých prác, bez toho, aby si niekto pod týmto slovom dokázal predstaviť niečo presné a jednoznačné. *Ibidem*, s. 94 citované s odkazom na VAN DÜLMEN, R. *Bezectní lidé. O katech, děvkách a mlynářích*. Praha: Dokořán, 2003, s. 85.

na česť jednotlivca, ktorý už v minulosti svojim konaním preukázal, že mu na jeho povesti nezáleží.

Integrácia morálnej zločky cti do súdobého práva sa v tomto ohľade javí ako mimoriadne aktuálna. V dobe prakticky nekonečného množstva informácií, ich nekontrolovateľného šírenia a tvorby je právna reinkarnácia zlej povesti v chápaní rímskoprávneho *turpitudo* iba ťažko predstaviteľná. Porušenie čestných sľubov, vyhlásení, či iných deklarácií, rovnako tak naviazanie istého okruhu konaní na kategóriu nečestných, je ale pomerne ľahko predstaviteľné a zrealizovateľné.

Ilustrovať to môžeme na prípade čestného vyhlásenia, ktoré sa v budúcnosti ukáže ako úmyselne nepravdivé. Je na samostatnú diskusiu, či má ísť o jednorazové porušenie alebo opakované konanie, v každom prípade by však morálna ingerencia cti do práva zamedzovala difamovanému, aby dokladal čestné vyhlásenia v styku s verejnou mocou. Pokiaľ náš modelový prípad premietneme do zákonných regulácií uvedených v predchádzajúcej stati, musel by difamovaný preukázať požadované tvrdenia odlišným (a takmer určite aj nákladnejším) spôsobom, než čestným prehlásením. Namiesto vyhlásenia o neexistencii dlhov by šlo o potvrdenia od príslušných orgánov, v prípade zdravotného stavu zasa o preukázanie sa relevantným vyšetrením, či testom. Pokiaľ by difamácia bola registrovaná aj verejne, jej nepriamy vplyv by bol nepochybne aj súkromnoprávny.

Výhodou morálneho prepojenia cti s právnym poriadkom by bolo vytvorenie pomerne pružného systému, ktorý by kreoval novú formu prevencie a sankcií, nenaviazanú na trestné, či správne právo. Zosúlaďoval by tiež faktický a právny stav, nakoľko existenciu cti v objektívnej rovine sme vyššie charakterizovali ako fakticitu. Nepochybnou nevýhodou by bola potreba vedenia štátnej evidencie, nakoľko akákoľvek stigmatizácia je v modernej spoločnosti, na rozdiel od antiky, prakticky nepredstaviteľná.

Stanovený prístup by pružne odstránil aj možnosť účasti difamovaných osôb na čestných funkciách. Príkladom môžu byť členstvá v rôznych výberových alebo poradných komisiách, dozorných radách, resp. zastávanie rôznych honorárnych funkcií, pri ktorých je podmienka trestnej bezúhonnosti nedostačujúca. Pri previazanosti určitých konaní na difamujúci charakter by však mohlo byť zabezpečené, aby osoby, ktorých morálna integrita bola preukázateľne oslabená, nezastávali funkcie, pri ktorých je česť základným predpokladom.

Záver

Ako sme naznačili už v úvode tohto príspevku, problematika morálneho presahu cti do právnej regulácie je mimoriadne široká a vyžaduje si hlbokú a komplexnú analýzu. Tento príspevok si kládol za cieľ určiť možné inšpiračné hľadiská, pri ktorých by morálny aspekt cti v právnej regulácii pomohol k vyššej miere pružnosti a reflexie skutočného stavu. Nakoľko češť bola dlhodobo integrálnou súčasťou rímskeho práva, ako hlavný inšpiračný prameň sme vzali práve klasické a justiniánske rímske právo.

Pri sumarizácii našich úvah konštatujeme, že niektoré hľadiská cti uplatniteľné v antike sú plne prekonané. Jedným z nich je spájanie určitých profesií s infamiou, *turpitude* alebo potenciálna stigmatizácia osoby sú nezlučiteľné s hodnotami moderného slovenského, či európskeho práva. Napriek tomu sa nám podarilo identifikovať hneď niekoľko aspektov, pri ktorých morálna stránka cti môže užitočne presahovať do právnej regulácie.

Ilustrovali sme to na prípade úmyselného porušenia čestných deklarácií, či vytvorení kategórie čestných funkcií, pri ktorých je základom ich výkonu dôvera verejnosti v morálnu nedotknuteľnosť vykonávateľa.

Abstract

Honor as an institute of Roman law and its possible legacy for contemporary practice

Ancient Roman law operated with the category of honour not only at the moral level, but also at the legal level. The loss of honour was perceived not only as a de facto contempt for society, but at the same time also caused a limitation of the capacity for legal acts. The connection between law and morality showed itself both on a practical level and at the same time enabled the enforcement of old social norms. In modern times, honour still finds its numerous contents in legal regulations, but it is no longer a separate legal institute. Are there overlaps within which the antique legal order can be a model for contemporary regulation?